

DR. JUHÁSZ ERIKA
– PETE NIKOLETTA

Több mint 1700 fővel erősödött a hazai közművelődési szakemberhálózat

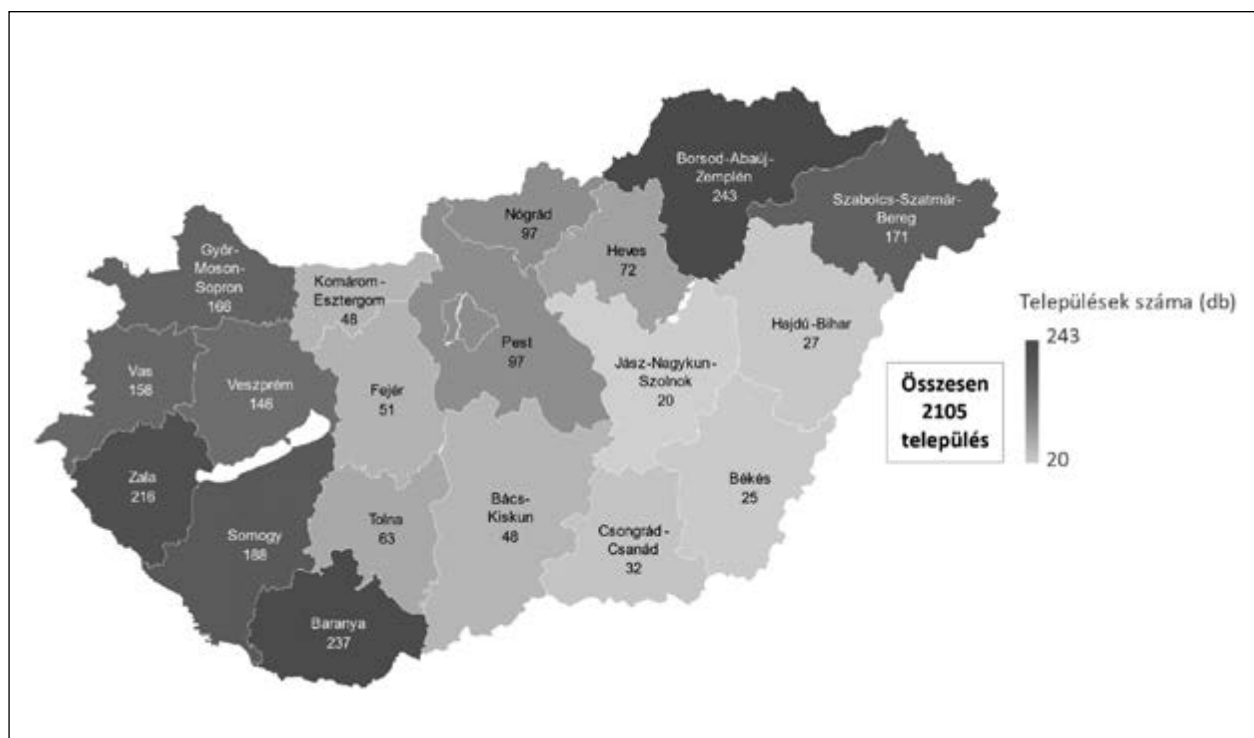
Az előzmények, a tervezés

A Nemzeti Művelődési Intézet Kárpát-medencei küldetése, hogy a közösségeket képessé tegye saját értékeik felismerésére és az ebből adódó lehetőségek hasznosítására, valamint ennek támogatására képzések, tudásmegosztó alkalmak és képzésfejlesztés révén megfelelő

szakmai utánpótlást is biztosítson. A Felnőttképzési Központ munkatársai Kárpát-medencei képzési feladatokat látnak el a közművelődési szakemberek folyamatos képzésében és továbbképzésében. A Felnőttképzési Központ a Nemzeti Művelődési Intézet alapfeladatahoz kapcsolódva részt vesz a magyar közművelődés, közösségi művelődés tevékenységével összefüggő

szakmai és képzési követelmények kialakításában, továbbá a közművelődési szakemberek szakmai képzésében, továbbképzésében.

A Nemzeti Művelődési Intézet kiemelt feladatának tekinti, hogy a kulturális alapellátás kiterjesztéséhez országszerte, sőt Kárpát-medencei szinten rendelkezésre álljanak a szükséges személyi feltételek. Ennek érdekében

1. ábra: Szakemberhiány megyei eloszlása a KFKP előtt, 2020. június

a Magyar Kormány támogatásával indította el 2020 novemberében a Közművelődési Foglalkoztatási és Képzési Programot (továbbiakban KFKP).

A Nemzeti Művelődési Intézet felmérései alapján Magyarország településeinek közel 67%-ban 2020 tavaszán még nem volt meg az 1997. évi CXL. törvény szerint kötelező szakirányú végzettségű közművelődési szakember, illetve nem megfelelő végzettséggel foglalkoztatott munkatárs látta el a szakmai feladatokat a közösségi szintereken, közművelődési intézményekben. (1. ábra)

A jogszabály 2021. január 1-től kötelezte a települési önkormányzatokat megfelelő végzettséggel rendelkező szakember alkalmazására. A Nemzeti Művelődési Intézet Felnőttképzési Központja a Közművelődési Foglalkoztatási és Képzési Program keretében azt vállalta, hogy a Közművelődési és közönségkapcsolati szakember (Közművelődési szakember II.) és a Közművelődési szakember I. OKJ-s képzéseket minimum 1500 fő bevonásával szervezi meg, ezzel is hozzájárulva az országos szakemberhiány kezeléséhez.

A kezdetek, a szervezés

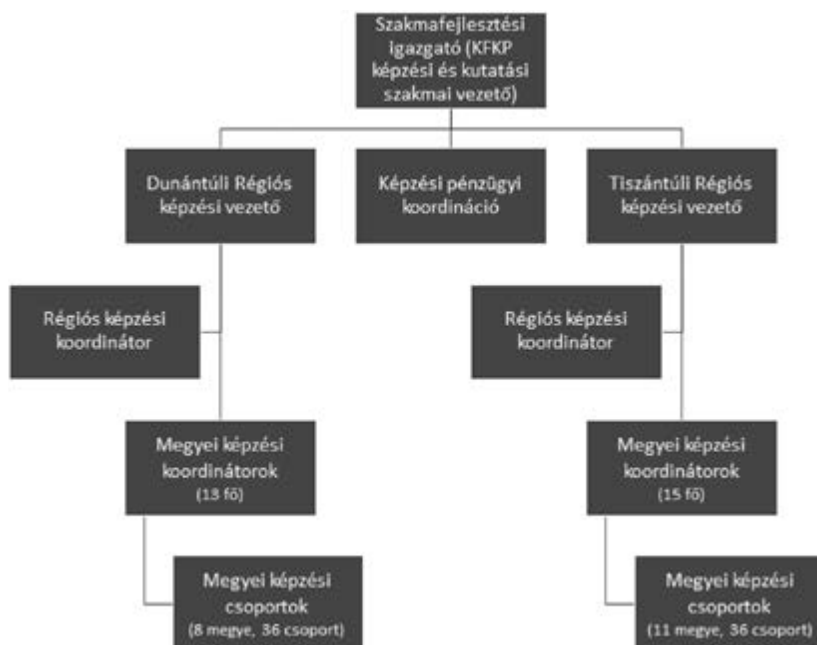
Már tervezése során látható volt, hogy a szakképzések szervezése, lebonyolítása és értékelése olyan összetett feladat elé állítja a Nemzeti Művelődési Intézetet, amelyre korábban nem volt példa a közművelődésben. A Nemzeti Művelődési Intézet évente átlagosan kb. 7-8 db OKJ-s képzést és további kb. 10-12 db rövid idejű akkreditált szakmai továbbképzést szervezett, amelyek koordinációját a Felnőttképzési Központ 3-4 oktatószervező munkatársával valósította meg a megyei igazga-

tóságok néhány munkatársának bevonásával. A 12 hónapos Közművelődési Foglalkoztatási és Képzési Programban látható volt, hogy a megszokott éves képzési csoportszám többszöröse zajlik majd párhuzamosan országszerte. Ezek alapján gyorsan megfogalmazódott a Felnőttképzési Központ munkatársi körének bővítési igénye elsődlegesen a megyei képzésszervezők terén.

Emellett láthatóvá vált, hogy a képzések eredményes megvalósításához a Nemzeti Művelődési Intézet minden szervezeti egységének közreműködésére szükség lesz. A Közművelődési Foglalkoztatási és Képzési Program során a képzésbe és/vagy foglalkoztatásba is bevont leendő közművelődési szakemberek toborzásában, megtalálásában aktív szerepe volt a megyei igazgatóságok munkatársainak is. A megyei igazgatóságok jól ismerték a megyéjük településeit, azok közművelődési állapotát és a települési polgármestereket is. Elsődlegesen a megyei igazgatók feladata volt 2020. tavaszától

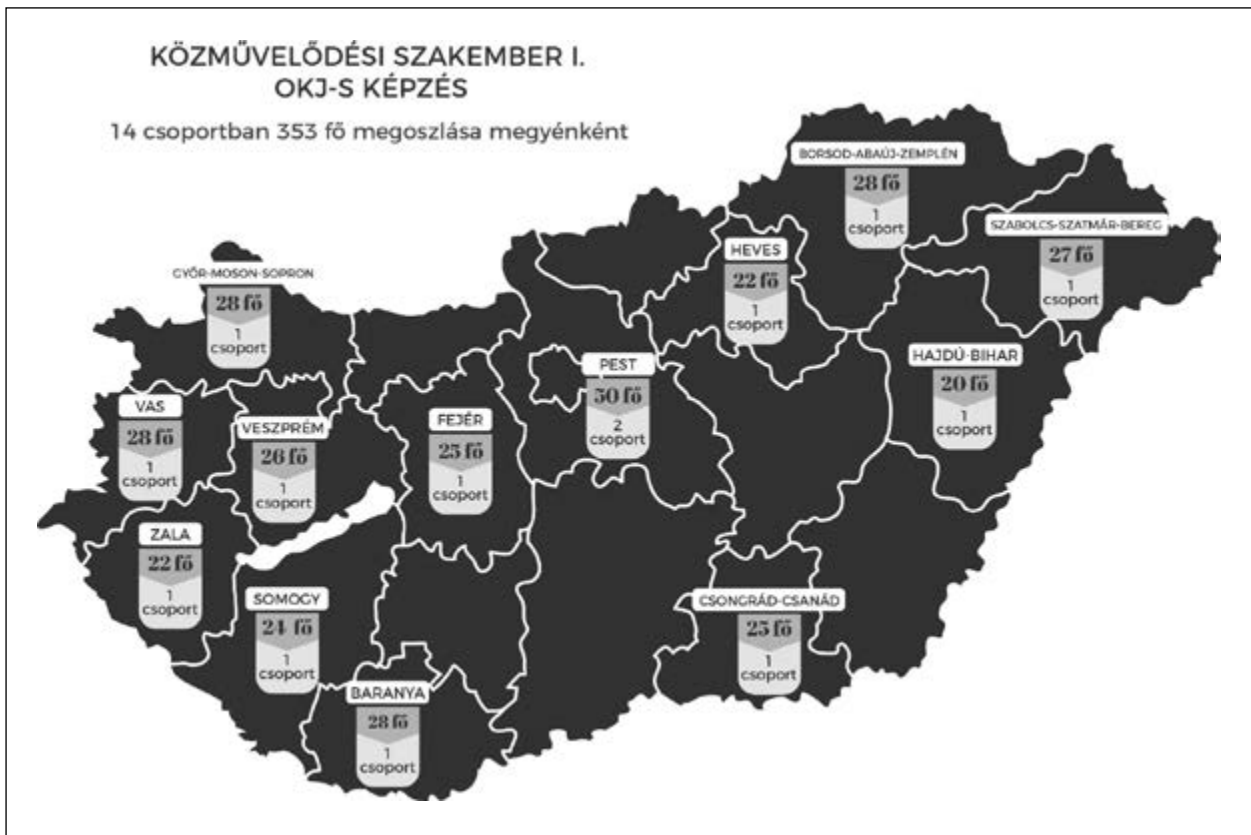
kezdődően a polgármesterekkel való egyeztetés, valamint annak a közös megoldásnak a kialakítása, amelynek eredményeképpen a jogszabályi elvárásoknak is meg tudnak majd felelni a települések a közművelődési szakemberek alkalmazása terén¹. A településekkel folytatott egyeztetések, megbeszélések eredményeképpen 2020. decemberére összeálltak a megyei képzési csoportok. A 19 megyében összesen 72 db képzési csoporttal indult el a Nemzeti Művelődési Intézet országos szakemberképzési projektje.

A toborzási feladatokkal párhuzamosan a Felnőttképzési Központ munkatársai készülve a képzések dömpingszerű indulására, kidolgozták a képzések lebonyolításához szükséges dokumentációs rendet és mindazon folyamatleírásokat, amelyek az egységes elvek mentén történő lebonyolításhoz járultak hozzá mind a 72 képzési csoportban. Szintén elindult a képzési koordinátorok keresése a megyékben, valamint felkészítjük a képzésszervezési feladatokra

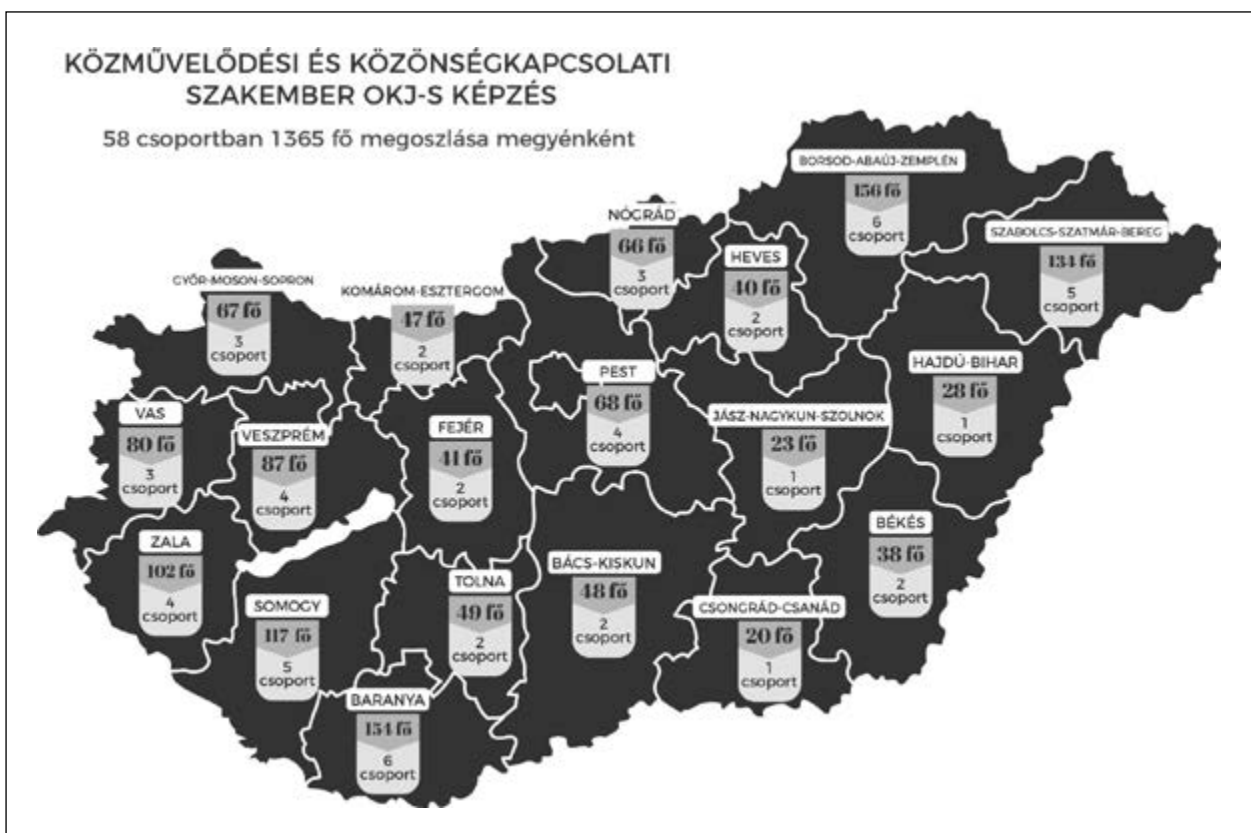

2. ábra: A Közművelődési Foglalkoztatási és Képzési Program képzési koordinációja

1 1997. évi CXL. törvény a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről 78§-a alapján.

3. ábra: A felsőfokú képzések elhelyezkedése és csoportlétszáma

4. ábra: A középfokú képzések elhelyezkedése és csoportlétszáma

személyes találkozások és online megbeszélések alkalmával egyaránt.

A képzések szervezését, lebonyolítását 10 fős központi koordinációs csapat látta el a Nemzeti Művelődési Intézet Felnőttképzési Központjában. A képzések helyszíni szervezését, dokumentálását 28 fő megyei képzésszervező kolléga végezte az egyes megyei igazgatóságokon. A megyei képzésszervezők munkáját régiós képzési koordinátor irányította, támogatta, mentorálta. A 2. ábra a képzési programok koordinációját szemlélteti.

A képzési folyamat, a megvalósítás

A közművelődési szakemberek szakmai képzésénél 2020-ban két OKJ-s (vagyis az Országos Képzési Jegyzékben szereplő, államilag elismert) képzés szerepelt. A *Közművelődési és közönségkapcsolati szakember (Közművelődési szakember II.)* érettségire épülő, és a *Közművelődési szakember I.* felsőfokú végzettséggel megkezdhető szakképzések. A beiskolázandó résztvevők körében a legmagasabb iskolai végzettséget figyelembe véve a jelentkezők 20%-a rendelkezik nem szakirányos egyéb diplomával (pl. pedagógus, könyvtáros stb.), a további 80% érettségivel és egyéb szakképesítéssel rendelkező személy volt. Elsődlegesen a résztvevők létszáma, végzettsége és földrajzi elhelyezkedése határozta meg a megyénként induló képzési csoportok számát és a konkrét képzési helyszíneket is. A közművelődési szakemberellátottság hiányai jellemző módon a nagy településszámú, aprófalvas megyékben jelentek meg nagyobb arányban, így pl. Baranya megyében vagy Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében. Ezekben a megyékben 7 képzési csoport is indult. A 3-4.

ábra jól szemlélteti a képzési csoportok és a résztvevők létszámát a két képzésben.

A 3-4. ábrákon látható adatok alapján országosan 1718 fő szerzett közművelődési szakember bizonyítványt, ezzel is erősítve az Európában is egyedülálló közművelődési intézményrendszert. A Közművelődési és közönségkapcsolati szakember végzettségről szóló bizonyítványt 58 csoportban, 1653 fő vehette át, míg a Közművelődési munkatárs bizonyítványt 14 csoportban, 353 fő számára került átadásra.

A képzési csoportok résztvevői között számos olyan személy volt, akik már néhány éve aktívan részt vesznek a település közművelődési életében, mint a helyi közösségi szintér vagy közművelődési intézmény szakirányú végzettség nélküli munkatársa, civil szervezet vagy művelődő közösség aktív tagja, önkéntese vagy éppen a település polgármestere. Többen közülük a Nemzeti Művelődési Intézet által 2013-2018. között megvalósított Kulturális Közfoglalkoztatási Program révén kerültek a közművelődési területre (a Programban résztvevők 15%-a). Természetesen a felnőtt tanulók között voltak a közművelődési területhez eddig nem, vagy csak érintőlegesen kapcsolódó résztvevők is. A képzésben tanult ismeretek gyakorlati alkalmazásának elmélyülését segítették a képzések alkalmával végzett kiscsoportos gyakorlatok mellett a több terepgyakorlattal rendelkező képzési résztvevők által megosztott tapasztalatok, jó gyakorlatok, valamint a képzési időn kívül szervezett műhelymunka alkalmak is. A foglalkoztatásba is bevont képzési résztvevők a terepen történő eredményesebb szakmai feladatellátás érdekében ugyanis tematikusan szervezett műhelymunkákon is részt vettek, amelyet a megyei igazgatóságok szerveztek számukra.

A két OKJ képzés célja alapvetően azonos: elméleti ismeretek átadásával és gyakorlati készségek fejlesztésével felkészíteni a résztvevőket a települések közművelődési életének szervezésére és az ehhez szükséges feltételrendszer (intézmény, erőforrások stb.) menedzselésére. A két képzés közötti néhány lényeges különbséget az 5. ábra szemlélteti.

A Nemzeti Művelődési Intézet kiterjedt kapcsolati hálójának köszönhetően a két képzés megvalósításához szükséges kb. 250 fős oktatói csapat bevonása nem okozott nehézséget a képzési projekt számára. A képzés oktatói között a Nemzeti Művelődési Intézet megfelelő végzettséggel, szakmai gyakorlattal és oktatói tapasztalattal bíró munkatársai mellett nagy arányban kerültek bevonásra országos szinten a közművelődési intézményekből, közösségi szinterekből azok a szakemberek, akiknek szintén több éves gyakorlatuk van a közművelődés területén, mint intézményvezető, kulturális szervező, közművelődési szakember, amatőr művelődő közösség vezetője stb.. Emellett az oktatók között kulturális marketing, felnőttképzés, gazdálkodás és menedzsment, jog, turizmus és kommunikáció szakterületeken jártassággal bíró szakemberek és felsőoktatásban oktatók is elláttak oktatási feladatokat országszerte. Minden oktató kolléga részt vett képzők képzésében, amelynek célja volt, hogy megismerkedjenek a képzések célrendszerével, főbb tematikai csomópontjaival, követelményeivel és az egységes irányelvekkel, ezáltal összességében is lássák a képzés kimenetét. A képzők emellett általános tájékoztatást kaptak a közművelődés aktuális intézményrendszeréről, cél- és feladatrendszeréről, valamint a működéshez szükséges jogszabályi környezetről, annak érdekében, hogy a nem közművelődési

5. ábra: A közép- és felsőfokú közművelődési szakképzések összehasonlítása

	Közművelődési és közönségkapcsolati szakember (Közművelődési szakember II.)	Közművelődési szakember I.
Engedélyszám	E-001593/2017/A002	E-001593/2017/A001
OKJ szám	54 345 02	62 345 01
Bemeneti feltétel	Középfokú végzettséghez kötött (min. érettségi)	Felsőfokú végzettséghez kötött (min. BA szintű bármely diploma)
Óraszám	900 óra = 360 óra elmélet + 540 óra gyakorlat	340 óra = 130 óra elmélet + 204 óra gyakorlat
Kontakt és e-learning óra aránya	460 kontaktóra + 440 óra e-learning	180 kontaktóra + 160 óra e-learning
Képzési napok száma	46 nap, napi 8x45perc	23 nap, napi 8x45 perc
Modulok száma	1. Helyi társadalom- és kultúraismeret 2. Kulturális rendezvények szervezése 3. Kulturális szervezetek és intézmények működése, közművelődési tevékenysége 4. Foglalkoztatás I. (online) 5. Foglalkoztatás II. (online)	1. A közművelődési intézmények és szervezetek szolgáltatásai, tevékenységük rendszere 2. Vezetési, jogi, gazdasági és marketing ismeretek 3. Kulturális vidékfejlesztés, stratégiai tervezésmódszertan 4. Az egész életen át tartó tanulás 5. Kulturális menedzsment 6. Kulturális turizmus és fesztiválszervezés
Megszerezhető dokumentum	Államilag elismert szakképzési bizonyítvány	
Megszerezhető végzettség	Közművelődési szakmai munkakör betöltésére jogosít, <u>középfokú</u> szakmai végzettség	Közművelődési szakmai munkakör betöltésére jogosít, <u>felsőfokú</u> szakmai végzettség

területen dolgozó szakemberek is kapjanak egy általános képet a hazai közművelődés helyzetéről. A képzésben oktatók mindannyian hozzájárultak a résztvevők sikeres vizsgateljesítményéhez és a szakmai életben való helytállásukhoz. A képzési résztvevők szempontjából a képzés további pozitív hozadéka volt, hogy kapcsolati hálójuk folyamatosan bővült a képzésben megismert oktatók által, akik a közművelődési terület meghatározó szakemberei.

A képzési projekt tervezésekor folyamatos megoldást kívánó feladatok leginkább a humánerőforrással összefüggésben merültek fel: a megvalósításhoz szükséges szervezői csapat felállítása, az oktatók szükséges minőségben és mennyiségben való biztosítása, valamint a képzési résztvevők be-

vonása. Az előzőekben részletezettek alapján ezeket az akadályokat a Nemzeti Művelődési Intézet folyamatában megoldotta, hasonlóképpen a képzési helyszínek biztosításához. Az országszerte szerveződő képzési csoportoknak elsődlegesen közművelődési intézmények biztosítottak megfelelő helyszínt, ezáltal is támogatva az országos szakemberképzés ügyét. A legnagyobb kihívást a képzések megvalósításában a COVID-19 vírusjárvány jelentette. A képzések jelenléti formában történő lebonyolítása néhány hónapra felfüggesztésre került, amelyet az aktuális rendeletek írtak elő. Két hónapra keresztül digitális formában zajlott a képzés, amelynek keretében a résztvevők videokonferencia rendszer (Microsoft Teams) alkalmazásával vettek részt az

előadásokon, majd ezt követően az oktatást segítő online felületen (Moodle) keresztül tanulmányozták a segédleteket, és itt oldották meg feladatokat az aktuális témához kapcsolódóan. A digitális oktatás résztvevőknek és oktatóknak egyaránt kihívást jelentett, hiszen a gyakorlatorientált képzésben nehéz volt a jelenléti forma nélkülözése. Emellett a képzési résztvevők digitális kompetenciáinak különbözősége és esetenként hiánya, valamint az eltérő technikai ellátottság (internet, laptop/számítógép stb.) tovább nehezítették a nem jelenléti formában zajló képzéseket. A résztvevőknek telefonon, e-mailben sokat segítettek a képzési koordinátorok, hogy a digitális kihívásoknak eleget tudjanak tenni. A tapasztalatok alapján megállapítható, hogy a közmű-

velődési szakemberek képzésében a jelenléti oktatás az igazán hatékony, amelyet a résztvevők többsége is megerősített a személyes visszajelzésekben, elégedettségi kérdőívekben.

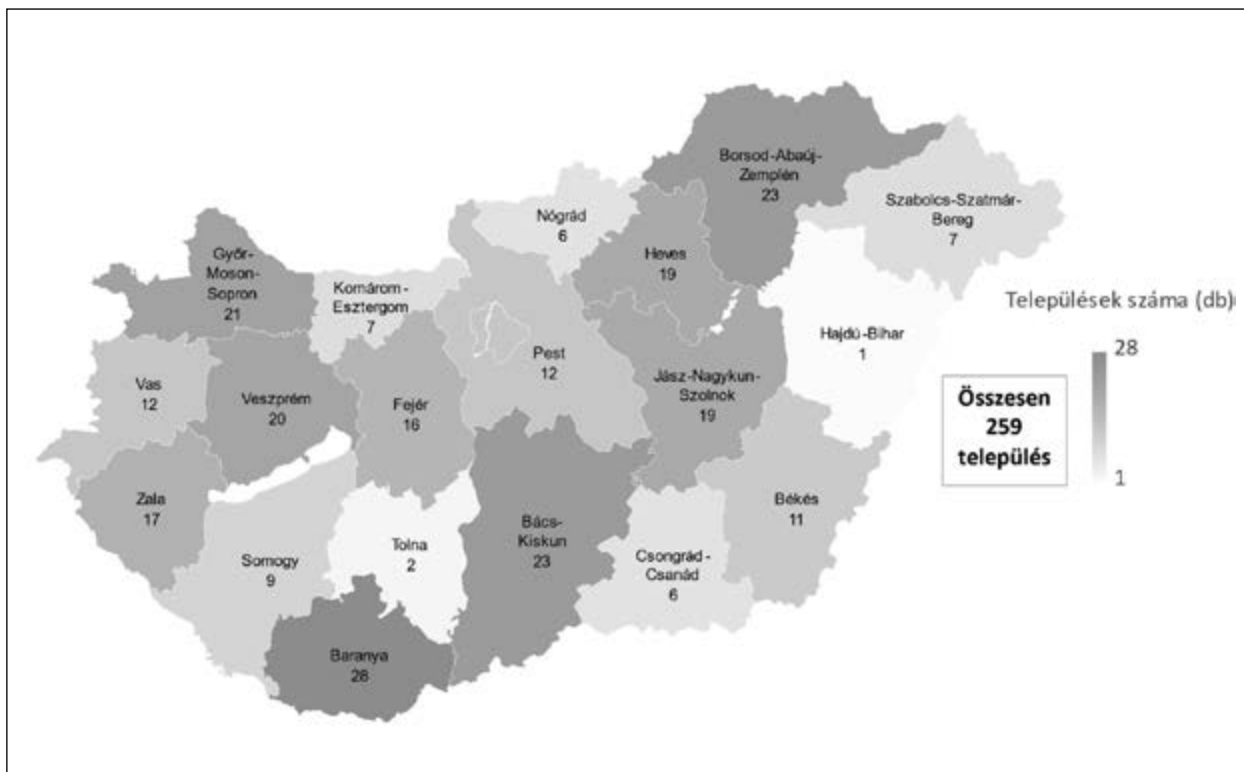
Minden képzési csoportnak volt egy „osztályfőnöke”, aki a megyei igazgatóság munkatársai közül került ki. Az osztályfőnök feladata a képzési résztvevők szakmai mentorálása a modulzáró dolgozatok elkészítésében és a felmerülő szakmai kérdések, problémák megválaszolása. Az oktatók módszertani kompetenciái is részben hiányosak voltak a digitális oktatás során, az ő munkájukat szakmai anyagok kiadásával, módszertani útmutatókkal és online felkészítővel támogatta a képző intézmény. A képzések operatív szervezése, dokumentálása kapcsán is folyamatos változás elé állította a menedzsmentet az aktuális vírushelyzet. A jelenléti oktatás 2020. május közepétől folytatódhatott a prevenció intézkedések betartásával, mint a maszkhasználat, a védőtávolság betartása, kézfertőtlenítés.

Értékelés, utómunkálatok, lezárás

A résztvevők a képzésüket az eredményes modulzáró vizsgákkal zárták, amelyet a komplex szakmai vizsga követett. A komplex szakmai vizsgákban a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Hivatal járt el, mint vizsgaszervezésre jogosult intézmény. A képzések zárása újabb kihívást állított a Nemzeti Művelődési Intézet elé, mert több munkatárs és szakember összehangolt együttes munkáját igényelte. A komplex szakmai vizsgák 2021. augusztusban elindultak és innentől kezdve évvégéig havonta átlagosan 13 képzési vizsga zajlott, sokszor egymással párhuzamosan. Az oktatók és osztályfőnökök, a megyei igazgatóságok munkatársai, a képzési koordinátorok és a Felnőttképzési Központ munkatársai egész éves munkájának eredményeképpen a képzési résztvevők kiemelkedő eredményekkel vehették át bizonyítványukat és lettek ezáltal egy szakmai közösség tagjai: a 72 csoportban, 1718 fővel zajló

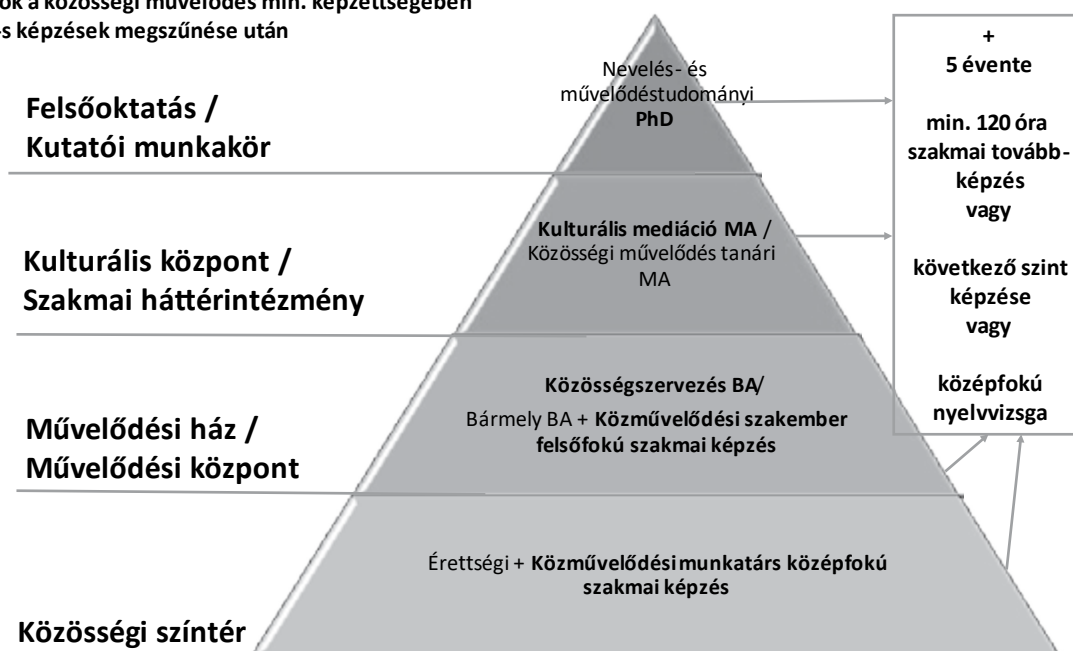
képzések eredménye az ötös skálán 4,7 átlaggal zárult. A közművelődési szakemberekből álló szakmai közösség országosan így 1718 fővel erősödött meg, akik az elsajátított szakmai ismeretek és a megszerzett végzettség birtokában közösségi szintereken vagy közművelődési intézményekben látják majd el a közművelődési szakmai munkát, ezzel is támogatva a lakosság közművelődési szolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférését és a helyi közösségi élet megerősítését – településmérettől függetlenül. A program hatására az országos szakemberhiány mérséklődött: az induláskori 67%-ról (lásd 1. ábra) 8%-ra (lásd 6. ábra), ami hatalmas eredmény a szakma humánerőforrás erősítésében.

A Nemzeti Művelődési Intézet a Közművelődési Foglalkoztatási és Képzési Program zárását követően is tovább folytatja a közművelődésben kifejtett szakmafejlesztési munkáját a képzések területén. A szakmai végzettséget szerzett, közművelődési munkakörben újonnan vagy régebben dolgozó

6. ábra: Szakemberhiány megyei eloszlása a KFKP után, 2021. december

Törvényi előírások a közösségi művelődés min. képzettségében
2021-től az OKJ-s képzések megszűnése után

7. ábra: A közművelődés képzési piramisa az egyes intézménytípusokban elvárt minimum végzettségi szintekkel 2021-től

munkatársak szakmai továbbképzésében jelentős szerepet vállal a Nemzeti Művelődési Intézet. Évenként minden megyében legalább 1-2 támogatott szakmai továbbképzés indul, emellett költségtérítéssel is elérhetőek. A szakmai végzettséggel nem rendelkezők számára pedig az OKJ utáni ún. szakmai képzések válnak elérhetővé 2022. tavaszától a Nemzeti Művelődési Intézetnél is: középfokú végzettségre (érettségire) építve a közművelődési munkatárs, felsőfokú végzettségre építve a közművelődési szakember képzések.

Emellett pedig a felsőoktatás várja továbbra is az érettségire épülő közösségszervezés BA és a diplomára épülő kulturális mediáció MA képzésekre a hallgatóit, hogy a szakmai végzettségük mellett erősödjön a

szakma diplomás szakembereinek a számaránya is a szakmafejlesztés érdekében, a közművelődési szakma hosszútávú stabilizálásában a rendeleti, törvényi előírásoknak megfelelően. (7. ábra)

DR. JUHÁSZ ERIKA: okleveles művelődési és felnőttképzési menedzserként a Kossuth Lajos Tudományegyetemen végzett 1998-ban, majd ugyanitt (az akkor már Debreceni Egyetemen) szerezte meg a PhD fokozatát 2005-ben, közművelődési szakértő, valamint a Közművelődési Akkreditációs Bizottság tagja. A Debreceni Egyetem oktatója több mint 20 éve, jelenleg tanszékvezető docense. Emellett 2015 óta a Nemzeti Művelődési Intézetben a Kárpát-medencei magyar közművelődési képzési és kutatási folyamatok vezetője, jelenleg mint szakmafejlesztési igazgató. Számos civil szervezet aktív tagja, elnöke a KultúrÁsz Közhasznú Egyesületnek, alelnöke a Magyar Nevelés- és Oktatáskutatók Egyesületének, alapító tagja a Magyar Közösségépítők Értékszövetsége Egyesületnek. Az MTA köztestületi tagja, elnöke az MTA DAB Művelődéstudományi Bizottságának. Főszerkesztője a Kulturális Szemle folyóiratnak, szerkesztőbizottsági tagja a Polymatheia – Művelődés- és neveléstörténet című hazai, valamint a Hungarian Educational Research Journal és a Scientific Journal: Psychology and Patopsychology of Child nemzetközi folyóiratoknak. Fő kutatási területei: közösségi művelődés, közművelődés és képzés-felnőttképzés kapcsolata, a felnőttképzés és a közösségi művelődés intézményrendszere, módszertana, közösségfejlesztés, civilek a kultúrában és az oktatásban. Fő műve: A felnőttek képzése és művelődése egykor és ma Magyarországon (2016., Csokonai Kiadó, Debrecen, elérhető: <http://mek.oszk.hu/16200/16283/>).

PETE NIKOLETTA: okleveles andragógus, emberi erőforrás tanácsadó. 2010 óta foglalkozik a felnőttképzés területéhez kötődő szakmai feladatokkal nonprofit szervezetekben és közművelődési intézményekben. Rendszeresen közreműködik oktatási feladatokban, tananyagok fejlesztésében, humán erőforrás fejlesztési projektek megvalósításában. Oktatási és kutatási érdeklődésnek középpontjában a felnőttképzési intézmények menedzsmentje és a felnőttképzés módszertana áll. Gyakorlattal rendelkezik hazai és társfinanszírozott támogatásokból megvalósuló projektek szakmai és pénzügyi megvalósításában. Számos civil szervezet aktív tagja, a KultúrÁsz Közhasznú Egyesület alelnöke. 2017 óta segíti a Nemzeti Művelődési Intézet felnőttképzési területen végzett szakmai munkáját, mint felnőttképzési szakértő, illetve felnőttképzési projektek képzési vezetője. 2021 óta a Szakmafejlesztési Igazgatóság Felnőttképzési Központjának vezetője, a szakmai képzések, továbbképzések koordinálásával foglalkozik a Kárpát-medencei magyar közművelődés vonatkozásában.